

LBRIS

We know
books

Editor:
Hadrian Mateescu

Redactor:
Camelia Coste

Concept grafic:
Silvia Olteanu

DTP:
Radu Nan

Corector:
Cristina Teodorescu

Copyright © Petre Sălcudeanu, 1970
Copyright © 2021 Publishing Solutions

Este interzisă reproducerea integrală sau parțială a lucrării,
sub orice formă, fără permisiunea scrisă a editurii.
Toate drepturile rezervate.



Casa Presei Libere, Corp A3-A4, Etaj 1
Tel.: 021.336.36.33
E-mail: office@publisol.ro
Găsiți cărțile noastre pe www.publisol.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
SĂLCUDEANU, PETRE

Un biet bunic și o biată crimă / Petre Sălcudeanu. - Petrești :
Publisol, 2021
ISBN 978-606-9629-14-7
821.135.1

Tipărit la ARTPRINT
www.artprint.ro

PETRE SĂLCUDEANU



Un biet bunic și o biată crimă



PETRE SĂLCUDEANU s-a născut la 8 septembrie 1930, în localitatea Gligorești, județul Cluj. A absolvit Facultatea de Critică și Literatură din Moscova și Facultatea de Filosofie din București. Scriitor, scenarist, membru fondator al Uniunii Scriitorilor din România, fost director general al Studioului cinematografic București, fost președinte al CNC, Sălcudeanu s-a implicat și în viață politică, fiind deputat în legislatura 1992-1996 și ministru al Culturii în 1993.

A fost unul dintre cei mai populari scriitori români de cărți polițiste, fiind autorul a 25 de romane. A creat personajul de ficțiune Bunicul, eroul principal al unei serii de romane polițiste.

În 1971, împreună cu Titus Popovici scrie scenariul filmului *Cu mâinile curate* – aflat în topul celor mai vizionate filme românești – care va fi publicat, câțiva ani mai târziu, în cartea *Ucenicie printre gloanțe*.

A mai semnat scenariile filmelor *Răscoala* (1965), *Cu mâinile curate* (1972), *Ultimul cartuș* (1973), *Toamna bobocilor* (1975), *Bunicul și doi delincvenți minori* (1976), *Iarna bobocilor* (1977), *Împuşcături sub clar de lună* (1977), *La răscrucea marilor furtuni* (1980), *O lacrimă de față* (1980), *Munți în flăcări* (1980), *Bunicul și o biată cinste* (1984), *Prinăvara bobocilor* (1987), *Privește înainte cu mânie* (1993), *Dulcea saună a morții* (2003).

În 1980 a fost distins cu premiul Uniunii Scriitorilor pentru romanul *Biblioteca din Alexandria*. Printre cărțile sale de succes se numără și *Prea cald pentru luna mai* (1967), *Cina cea de taină* (1984), *Judecata de Apoi* (1987), *Ochiul și marea* (1989).

A murit pe 1 noiembrie 2005.



Își simți șira spinării amortită. Se uită la ceas. Mai bine de patru ore stătuse aplecat asupra hârtiei, rotunjind literele cu acea mîgală și încetineală proprie doar oamenilor meticuloși. Își scoase ochelarii și se îndoi de spate.

– Ai îmbătrânit, Copile, zise el.

Cuvintele îi erau adresate unui câine alsacian, tolnănit la picioarele scaunului. În timp ce stăpânul adăugase, în decursul câtorva ore de trudă, două pagini noi la memoriile încredințate, până după moarte, doar sertarului, câinele își făcuse și el datoria în felul lui, dormind. Era și aceasta o participare la efortul comun. Câinele își retrase etichetele mari și fumurii sub capul inert, din care viu era doar un ochi, a cărui culoare albastră, de un albastru viu, era mai mult decât ciudată pentru specia canină. Urechile pleoștite făceau din când în când efortul, nedus până la capăt, de a se ridica într-o poziție mai favorabilă auzului, dar intenția murea undeva pe la jumătate. Limba atârna, ca o pipă, proptită de un canin de culoarea fildeșului trecut parcă prin mai multe generații de șlefuitori.

Câinele se întinse, mai mult din obișnuință decât din plăcere, și oasele îi trosniră.

Stăpân și animal se cunoșteau mult prea bine pentru ca, nemărturisit, să fie amândoi cu totul de acord că erau din cale afară de bătrâni, de singuri

și, de ce n-am mărturisi-o noi în locul lor, de ai nimănu.

Câinele își ținea nu întâmplător urechile înspre stânga și ochiul albastru permanent deschis, cum nu era întâmplătoare nici privirea eroului nostru, ațintită spre același obiect: telefonul. Nu mai sunase de câteva săptămâni și când, într-o casă prevăzută cu un asemenea instrument gălăgios, gălăgia obiectului dispărea, obiectul însuși capătă alte semnificații. Aici, semnificațiile tăcerii lui erau triste.

Bătrânul își aprinse o țigară (detesta pipa, deși cei mai mulți din breasla lui o socoteau un simbol al meseriei) și, întins pe o sofa, începu să tragă alene în piept fumul acriu.

Îl uitaseră. De fapt, nu putea avea nicio pretenție. Știa că foștii lui colaboratori sunt ocupați până peste cap. Ca să fim sinceri, nici nu putea fi vorba de foștii lui colaboratori, ci de elevii foștilor lui colaboratori. Diferența era nu numai de ordin terminologic, ci de calitate. O știa foarte bine. Dar nu era el de vină dacă, în ciuda celor șaptezeci de ani pe care îi avea, mintea și sufletul simțeau la fel de tinerește ca și altădată. În plus, era convins că roadele experienței de o viață și-ar putea spune cuvântul acum, nu în descoperiri spectaculoase, ci în combinații subtile. Îi trebuise o viață de om ca să înțeleagă importanța, nu atât a delincvenței descoperite, ci a determinării ei ca factor social. De-ar mai avea acum douăzeci de ani... Nu se putea plânge de nimic. Avea o pensie bună, ar fi putut, foarte bine, să crească pui, să cultive zarzavaturi sau chiar să se declare mulțumit cu scrierea memoriilor – lucru pe care de altfel îl și făcea –, dar știa că era capabil de

mai mult. Când s-a aflat pentru prima dată față în față cu hârtia – la sugestia unuia care, probabil, voise să scape mai repede de el –, și-a adus aminte că în afară de cărțile citite la școală și universitate nu mai citise nimic. Era străin lucrurilor exterioare, era străin „transpunerilor pe hârtie“, deoarece n-avea nevoie să citească transpuneri despre o viață pe care o cunoștea, pe planul meseriei lui, mai bine ca nimeni altul.

Descoperise în activitatea lui zeci de criminali, mai brutali sau mai subtili, avusese de-a face cu indivizi din toate straturile sociale, dar niciodată nu raportase individul la societatea care l-a generat. Cazurile patologice se raportau singure, nu despre ele era vorba, era vorba...

Telefonul sună strident, amplificat de liniștea mormântală din cameră, dar cu toate că zbârnâitul lui era așteptat cu ardoare de cei doi colocatari din modesta cameră de pe strada Pietății, până la al treilea apel niciunul dintre ei nu-și mărturisi în vreun fel graba. Acest calm, cultivat cu grijă, încetă pentru alsacian după cel de-al treilea semnal, nu printr-un gest grăbit, ci printr-o mișcare care continua de fapt somnul, dar sub o altă formă. Câinele împinse taburetul, prevăzut cu roți de cauciuc, până lângă sofaua unde se afla tolnit bătrânul și, numai după ce acesta ridică receptorul, își retrase labele, rămânând însă în apropiere, cu urechile ciulite, convins că discuția nu era lipsită, prin latura ei practică, de interes și pentru el. Așa și era.

— Alo, Bunicule, se auzi de la celălalt capăt al firului, sper că nu te-am trezit din somn.

Câinele lătra gutural, supralicitându-și întregul sistem vocal, pentru a putea scoate din gâtlej un zgomot

atât de semnificativ plictisit; apoi se așază la picioarele stăpânului, veghind cu ochiul mare și nefiresc de albastru, prin care, probabil, lumea din afară se reflecta înăuntrul lui în nuanțe de clar azuriu.

Cel care pronunțase la telefon cuvântul „Bunic“ folosise acest termen nu din necunoaștere de nume propriu, ci dintr-o obișnuință mai veche preluată și de lucrătorii mai noi ai Miliției.

— Ce zici, Bunicule? După cum vezi, nimic interesant. Ți-am comunicat cazul ca să nu spui că te-am uitat. Halucinogenul s-a dovedit a fi o invenție a unei laborante de-a noastre, tânără și fără experiență. Deci, rămâne un accident regretabil de mașină. Atâta tot.

Bunicul scoase un creion de mărimea unei jumătăți de deget din buzunarul vestei și notă ceva pe un carton prins cu un ac de siguranță de speteaza sofalei.

— Unde se află internat, domnule căpitan?
— La Caritas. Nu știu dacă ai să poți vorbi cu el...
— Leziuni?
— Nimic. Șoc puternic...
— În afară de victimă?
— Nu-i suficient? În privința șoferului, doctorii se tem de un dezechilibru mintal... Cui dracu' i-ar fi ușor... Nici dumitale...

— Mă rog, mă rog... În orice caz, vă mulțumesc. Dacă o să întreprind ceva, vă anunț...

— Și mai e ceva, era să uit... S-a constatat o scurgere la lichidul de frână. Probabil din pricina ciocnirii... Altfel nu s-ar fi văzut urme de frână pe șosea. Mi-a spus tovarășul locotenent Bărbulescu de la Circulație. Însă tare mi-e teamă să nu te fi deranjat în zadar.

Câinele, de data asta mai vesel, împinse taburetul pe care se afla telefonul și se reîntoarse grăbit la picioarele Bunicului, așteptând să citească în ochii lui acea licărire ce i-ar fi dat de înțeles că viitoarele zile de activitate și forfotă sunt undeva pe aproape. Dar ochii Bunicului, deși mai vioi ca altădată, erau departe de sclipirea pe care o dă de obicei hotărârea. În sinea lui era chiar trist. Știa că nu se putea aștepta la mare lucru, iar faptul în sine, așa cum fusese relatat, nu putea prezenta aproape niciun interes. Îi era totuși îndatorat lui Alexiu, fie și pentru ideea de a nu-l fi uitat. Uneori, un simplu telefon, în momentele de totală singurătate, înseamnă foarte mult.

— Hai, Copile, mergem la „Mama“, spuse bătrânul și, cu un gest de sfârșeală, se îndreptă spre cuier să-și îmbrace haina și pardesiul.

Era o zi de început de octombrie. Frunzele pomilor, galben-roșcate, se așezau alene pe trotuarul pus-tiu. Nu se auzeau decât pașii târșâiți ai Bunicului și vârful bastonului care lovea asfaltul, cu ciocul său din fier. O frunză se așază cuminte între urechile câinelui și alsacianul, după ce clătină neconvins de câteva ori din urechi, o lăasă acolo, plictisit, nevrând să facă un efort de pe urma căruia nu s-ar fi ales absolut cu niciun câștig.

— Ai îmbătrânit, Copile, sună din nou, stinsă, vocea bătrânului și cu vârful bastonului înlătură frunza de tei așezată nesimțitoare pe ceafă.

„Mama“ era la doi metri sub pământul unui mormânt din cimitirul Izvorul Nou și Bunicul, în afară de perioadele când avea de lucru, mergea în fiecare zi s-o vadă. Își aducea aminte cu plăcere de fosta lui nevastă

cu care dusesese o viață, din spusele „Memoriilor“ lui, „rezonabilă“. Niciodată nu era cuprins de tristețe când se afla lângă mormântul ei. Discuta cu ea fără vorbe și, nu de puține ori, zâmbea și clătina din cap la aduceri aminte. Alteori o apostrofa pentru necazuri de mult date uitării, mai brutal sau mai puțin brutal, în funcție de starea sufletească. Și cum în ziua aceea starea lui sufletească era echivocă, se mulțumi doar să zică:

— Și totuși, dragă mamă, atunci cu comisarul, n-a fost lucru curat. Un detectiv nu poate fi niciodată detectivul propriei sale familii, iar dacă dorește cu tot dinadinsul, sfârșește iremediabil prin a fi un detectiv înșelat. Căci tu, dragă mamă, deși am dubii, cred totuși că m-ai înșelat. Ce zici?

„Mama“ nu putea să spună nimic, își păstra tainele în tăcere. La câțiva pași mai încolo, într-un cavou de marmură, se afla îngropat inspectorul Isbășescu și Bunicul se opri câteva minute și la mormântul lui. Cugetă în sine că, între păcatele comune a doi morți, cel tras pe sfoară rămâne tot cel rămas în viață. Ca să se răzbune, rupse un trandafir de culoarea sângelui de pe mormântul fostului comisar și-l prinse, nu fără cochetărie, de butoniera de la reverul pardesiu-lui. Câinele își materializă și el disprețul undeva lângă cruce, ridicându-și un picior, sub privirea plină de îngăduință a stăpânului.

Ajuns din nou în stradă, Bunicul se opri pentru o clipă locului, neștiind încotro să se îndrepte. Nu avea nicio țintă precisă. Îi puse botnița alsacianului, legă lesa de zgarda țintată, așa cum cerea regulamentul pentru posesorii de câini atunci când doreau să-i

plimbe pe stradă, și se lăsă târât înaintea de patru pedul devenit, dintr-odată, vioi.

Cu toate micile îndeletniciri de până atunci, Bunicul nu uitase discuția avută la telefon cu căpitanul Alexiu. Începuse să-l intereseze cazul, cu atât mai mult cu cât, la prima vedere, se dovedea comun și neinteresant. Accidente de mașină se petreceau zilnic, vinovații fiind ușor de stabilit. Regulamentele de circulație erau mult prea clare ca să rămână porțițe de scăpare pentru cei care, voit sau nevoit, le încălcau. Tocmai claritatea acestor regulamente îl atrăgea pe bătrân. Și îl mai interesa ceva. Șoferul care comisese accidentul. Era un ziarist obscur, din spusele lui Alexiu, cu un nume fără rezonanță și care lucra la o revistă de provincie, cu caracter cultural, la fel de necunoscută. Nu auzise de revista culturală *Zorile* niciodată până atunci. Deci datele erau neinteresante și mult prea clare ca să mai fie ceva de descoperit în spatele lor. Dar Bunicul nu era obișnuit să catalogheze faptele după prima impresie.

Deci un ziarist oarecare, locuind în București, lucra la o revistă de provincie. Făcea săptămânal naveta între orașul C. și Capitală, într-un Trabant. În seara de 4 octombrie a anului 1965, intrase într-o căruță care circula fără felinar aprins. Mama șoferului murise pe loc lovită de crucea căruței. Șoferul, fără a avea nicio leziune externă, se afla la spital în urma șocului nervos. Nu știa că mama lui murise. Accidentul se produsese în apropierea Capitalei.

Acestea erau datele transmise sumar de căpitanul Alexiu.

— Copile, am impresia că ne apucăm de treabă, spuse Bunicul și, aprinzându-și jumătate de țigară,

grăbi pasul spre prietenul și ajutorul lui de-o viață, Panaitescu.

Coti la primul colț spre stânga și, după vreo douăzeci de minute de mers pe jos, bătu la o poartă din lemn, în spatele căreia se zărea o casuță ascunsă aproape în întregime de cei câțiva pomi fructiferi sădiți în față.

— Deschide, că-i deschisă. Nu ținem câine rău, se auzi o voce guturală din fundul curții.

Panaitescu era un om la vreo șaizeci de ani, mic de statură, chel, cu o mustață mereu tunsă strâmb în partea dreaptă și, așa cum era dezbrăcat în maiou, i se vedea burta proeminentă, începută brusc sub esofag și terminată la fel de brusc deasupra centurii pantalonilor. În rest, era slab și, fără burtă, mai mult ca sigur că n-ar fi cântărit nici cincizeci de kilograme. Meșterea ceva la motorul unei mașini vechi, un Buick decapotabil cândva, lustruită ca un pantof, mașină ce văzuse lumina zilei cam tot pe atunci când o văzuse și Panaitescu. Ciudată coincidență. Tot așa cum Bunicul împrumutase ceva din apucăturile și trăsăturile lui celui mai credincios tovarăș de viață, alsacianului, și Panaitescu împrumutase ceva mașinii lui. Nu era vorba de asemănări care se pot defini prin amănunte ușor de băgat în seamă de orice novice, ci de altele, de structură, așa spune de caracter, deoarece și necuvântătoarele, indiferent dacă sunt lucruri sau ființe, își au și ele caracterul lor.

— Maestre, sunt sigur că ai un „caz“. Sunt gata. De cinci zile te aștept. Crimă, viol, șantaj?

— Un simplu accident de mașină.

— Maestre, toată viața ai fost nedreptățit.

— Panaitescule, cu viața nu e bine să fii nedrept.

— Dar nici viața să nu fie prea de tot nedreaptă cu oamenii. Că nea Gogu ăla de muri acu' câțiva ani, ce casă și-a făcut! Țăla a dus-o bine și înainte, și acu'. E o chestie și cu viața asta. Matale ai fost un sufletist, cum se spune acu'. Ce mai, nu-i treaba mea. Eu șofer am fost o viață... Da' uite că-mi făcui o casuță și nici de mașinuță nu duc lipsă. Da, maestre, dacă zici că e interesant, nu mă dau în lături. Doar benzină, știi... Înghite, fir-ar a dracului, destul de mult. Și Panaitescu, supărat cine știe pe ce, lovi cu piciorul unul dintre cauciucuri și scuipă cu năduf într-altul. Că eu, dacă aveam mintea dumitale, ajungeam departe dom'le. În douășdoi, atunci la Caracal, dacă luai miișoarele ăluia și-l făceai scăpat, ce mai treabă era.

— Panaitescule, lasă ce-a fost, omul trebuie să trăiască și să moară fără să-i fie rușine să se uite la lume.

Panaitescu se scărpină în barbă.

— Ce-i drept e drept.

— În două săptămâni terminăm. Poate și mai repede. Benzina și o mie pentru tine.

Panaitescu rămase câteva clipe pe gânduri.

— Merge, că dacă așa avea...

— Lasă, lasă.

După ce Bunicul își bău cafeaua, așezat pe banca de sub dud, se urcă împreună cu cămele în mașină și, cu Panaitescu la volan, se îndreptă spre Miliție.